

101

MOOISTE PLEKKEN VAN

ITALIË

HET ALLERBESTE
GESELECTEERD DOOR
CIAOTUTTI.NL

Ook verschenen van Saskia Balmaekers bij Xander Uitgevers

Ciao tutti (2013)

Ciao tutti Rome (2013)

De geheimen van Inferno (2013)

Uitgegeven door Xander Uitgevers BV
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam
www.xanderuitgevers.nl

COLOFON

Ontwerp: Studio Marlies Visser

Zetwerk: Muus & Co

Eindredactie: Willemijn van Dijk

Omslagbeeld: Shutterstock

Auteursfoto: Alberto Sarrantonio | Flytographer

Foto's: Saskia Balmaekers, Andrea Bayda, Catarina Belova, Annalisa Bombarda, Daniele Caputo, Mauro Carli, Roberto Cerruti, Claudio Giovanni Colombo, Willemijn van Dijk, Dreamstime, Cjrista Eder, ET1972, Luisa Fumi, Angelo Giampiccolo, Francesco Iacomino, Gaspar Janos, Enzo Lisi, Tommaso Lizzul, Elisa Locci, Anna Lurye, Rosario Manzo, Eme Medioli, Simone Mescolini, Alexandro Novecento, Moreno Novello, Marco Ossino, Greg Pecold, Ristorante Grotta Palazzese, Marco Saracco, Jiri Sebesta, Sextantio Albergo Diffuso, Shutterstock & Roberto Zocchi

Copyright © 2015 Saskia Balmaekers en Xander Uitgevers BV, Amsterdam

Eerste druk 2015

ISBN 978 94 0160 354 6 | NUR 500

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te traceren. Mocht u desondanks menen rechten te kunnen uitoefenen, dan kunt u contact opnemen met de uitgever. Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

NOORD-ITALIË

Valle d'Aosta

Paradijselijke natuur	14
Het Rome van het noorden	16

Piemonte

Chocoladeparadijs Turijn	18
Barolo, wijn van koningen	20
De eilanden van Piemonte	22
De risottovelden bij Vercelli	24

Ligurië

Kleurrijke dorpjes en liefde langs de zee	26
Smalle steegjes en perfecte liefde	28

Lombardije

De kleine Madonna van Milaan	30
Een dansje op de ballen van de stier	32
Da Vinci's duizelingwekkende vlek	34
Engeltjes in Mantova	36
Sabbioneta, een droomstad als een dambord	38
Villa Carlotta	40
De mooiste weg ter wereld	42

Friuli-Venezia Giulia

Drie juweeltjes in Friuli	44
Trieste, koffiehooftstad aan zee	46

Veneto

Het échte Venetië	48
Venetië in kleine hapjes	50
Kleurrijk Burano	52
Strada del Prosecco	54
Liefdesknopen in Borghetto	56
Parels in Padova	58
Verona	60

Mille Miglia door Italië	62
--------------------------	----

Emilia-Romagna

Bologna, de buik van Italië	64
Bologna <i>la dotta</i>	66
Magnifieke mozaïeken in Ravenna	68
Fellini's filmische erfenis	72
De pracht van Pomposa	74

MIDDEN-ITALIË

Toscane

De mooiste cipressen	78
Een betoverende vallei vol verrassingen	80
De stilte van Sant'Antimo	82
Route door de Chianti	84
Beestenboel in Siena	86
San Gimignano by night	88
De abdij van San Galgano	90
Oltrarno, het échte Florence	92
Dicht bij de hemel	94
Sprookjeskasteel uit Duizend-en-een-nacht	96
<i>La vita è bella</i> in Arezzo	98
Stoere cowboys, een zingende baai, klein Jeruzalem en kleurrijk mozaïek	100

Le Marche

De ideale stad	102
Riviera del Conero	104
De lekkerste olijven van Italië	106
Stad van papier omringd door bloemen van goud	108

Umbrië

Het groene hart	110
De mijn van de smaak	112
Weg van de heilige wijn	114
Kleurrijk Spello	116
Duivelse taferelen in Orvieto	118

Lazio

De lekkerste wijn van Lazio	120
Civita di Bagnoregio, de stad die sterft	122
De tuinen van de keizers	124
Pootjebaden in de Baai van de Maan	126
Door engelen gemaakt	128
Liefdesspel in hartje Rome	130
Schildpadden en artisjokken	132
De neuzen van Rome	134
Eeuwige rust op een berg vol scherven	136

Abruzzo

Het goud van Italië	138
Parco Majella, <i>la madre montagna</i>	140
Logeren tussen de dorpsbewoners	142

ZUID-ITALIË & DE EILANDEN

Campanië

Napels, Italië in het kwadraat	150
Een oase van rust aan de Spaccanapoli	152
De enige echt pizza	154
De weg van de duizend bochten	156
Bakermat van de limoncello	158
Kleurrijk paradijs voor de kust van Napels	160
Onder de rook van de Vesuvius	164
Griekse tempels in het groen	166

Calabrië

De Kust van de Goden	168
De vijf koepels van La Cattolica	170

Basilicata

Matera, stad van de Sassi	172
Maratea: 44 kerkjes, een enorm Christusbeeld	174

Puglia

Barokke bombarie in Lecce	176
Het uiterste puntje van Italië	178
Ostuni, <i>la città bianca</i>	180
De mooiste stranden	182
Zie de zon in de zee zakken	184
Specchia, schitterend stillevens in de Salento	186
Een tapijt van olijfbomen	188
Duizenden lichtjes	190
Culinair genieten in een grot	192
Gallipoli, mooie stad aan zee	194
Vallei vol <i>trulli</i>	196

Sicilië

Syracuse, de mooiste stad van de antieke wereld	198
Val di Noto, bijzondere stadjes vol barokke details	200
Kleurrijke trap in Caltagirone	202
De Siciliaanse zoutkust	204
Favignana, <i>farfalla favolosa</i>	206
Proef Maria's <i>cassata</i> in Erice	208
Gouden herinnering aan een Grieks verleden	210
De zeldzame schoonheid van Lo Zingaro	212
Magnifieke mozaïeken in Monreale	214
Stromboli, verstilde sfeer op een vulkanisch eiland	216
Het hartvormige meer van Venus	218

Sardinië

Eeuwenoude olijfbomen	220
' <i>Not a bit like Italy...</i> '	222
Een stukje Ligurië op Sardinië	224
De langste processie ter wereld	226

ITALIË ZIT VOOR ALTIJD IN MIJN HART

‘Open my heart and you will see, engraved inside of it, Italy,’ zo schreef Robert Browning in zijn gedicht *De Gustibus*. Browning, die in de negentiende eeuw naar Italië reisde en er een tijdje woonde, was geraakt door al het moois dat er in Italië te zien is.

Dat gevoel ken ik maar al te goed. Ik weet nog hoe ik tijdens mijn allereerste bezoek aan Italië, in Rome, verrast was door wat er allemaal te zien was in de stad. Het Colosseum natuurlijk, de tempelresten op het Forum Romanum en de Trevifontein, maar ook de tafereeltjes op straat. Een voorbij scheurende Vespa met een bruidspaar, een Ape vol bloemen, een bar die in de ochtend vol met zoetigheden stond en die ’s avonds werd omgetoverd tot een kleurrijk buffet...

Elke straathoek bracht nieuwe verrassingen, nieuw geluk. Hoe vaker ik terugkeerde, hoe meer ik ontdekte – in Rome, maar later ook in Florence, waar ik ging studeren, in Napels, in Venetië, in Siena, in Lecce, in Milaan, in Verona en in tal van andere steden, dorpen en gehuchten.

Ik sloot duizenden plekken in Italië in mijn hart. De oude mannetjes op het plein, de *portici* van Bologna, de kleurrijke vissersbootjes van Favignana, de espresso van Napels, de vrouwen in Bari die voor hun huis in alle vroegte oortjespasta maken, Michelangelo’s indrukwekkende plafond, schitterend gelegen abdijen, pittoreske dorpspleinen, de Schildpaddenfontein in Rome en duizenden andere verrassingen die Italië voor haar bezoekers in petto heeft. Voor dit boek koos ik 101 van die bijzondere plekken. Plekken die ik meteen bij de eerste aanblik in mijn hart sloot. Het viel niet mee om een keuze te maken uit alle mooie bestemmingen die Italië te bieden heeft en die ik in de afgelopen jaren heb bezocht, beleefd, ervaren. Ik zou er wel duizend kunnen noemen... Ik koos uiteindelijk voor die plekken waarnaar ik steeds weer terugkeer en die me bij elk bezoek opnieuw raken. Samen geven deze 101 plekken een schitterende dwarsdoorsnede van Italië én van de liefde voor het goede leven dat de Italianen kenmerkt. Vink ze allemaal af en Italië zit voor altijd in je hart!

Saskia Balmaekers

101 cose da fare

NOORD-ITALIË

Valle d'Aosta

- Paradijselijke natuur
- Het Rome van het noorden

Piemonte

- Chocoladeparadijs Turijn
- Barolo, wijn van koningen
- De eilanden van Piemonte
- De risottovelden bij Vercelli

Ligurië

- Kleurrijke dorpjes en liefde langs de zee
- Smalle steegjes en perfecte liefde

Lombardije

- De kleine Madonna van Milaan
- Een dansje op de ballen van de stier
- Da Vinci's duizelingwekkende vlek
- Engeltjes in Mantova
- Sabbioneta, een droomstad als een dambord
- Villa Carlotta
- De mooiste weg ter wereld

Friuli-Venezia Giulia

- Drie juweeltjes in Friuli
- Trieste, koffiehooftstad aan zee

Veneto

- Het échte Venetië
- Venetië in kleine hapjes
- Kleurrijk Burano
- Strada del Prosecco
- Liefdesknopen in Borghetto
- Parels in Padova
- Verona

Emilia-Romagna

- Mille Miglia door Italië
- Bologna, de buik van Italië
- Bologna *la dotta*
- Magnifieke mozaïeken in Ravenna
- Fellini's filmische erfenis
- De pracht van Pomposa

MIDDEN-ITALIË

Toscane

- De mooiste cipressen
- Een betoverende vallei vol verrassingen

- De stilte van Sant'Antimo
- Route door de Chianti
- Beestenboel in Siena
- San Gimignano by night
- De abdij van San Galgano
- Oltrarno, het échte Florence
- Dicht bij de hemel
- Sprookjeskasteel uit Duizend-en-een-nacht
- *La vita è bella* in Arezzo
- Stoere cowboys, een zingende baai, klein Jeruzalem en kleurrijk mozaïek

Le Marche

- De ideale stad
- Riviera del Conero
- De lekkerste olijven van Italië
- Stad van papier omringd door bloemen van goud

Umbrië

- Het groene hart
- De mijn van de smaak
- Weg van de heilige wijn
- Kleurrijk Spello
- Duivelse taferelen in Orvieto

Lazio

- De lekkerste wijn van Lazio
- Cività di Bagnoregio, de stad die sterft
- De tuinen van de keizers
- Pootjebaden in de Baai van de Maan
- Door engelen gemaakt
- Liefdesspel in hartje Rome
- Schildpadden en artisjokken
- De neuzen van Rome
- Eeuwige rust op een berg vol scherven

Abruzzo

- Het goud van Italië
- Parco Majella, *la madre montagna*
- Logeren tussen de dorpsbewoners

ZUID-ITALIË & DE EILANDEN

Campanië

- Napels, Italië in het kwadraat
- Een oase van rust aan de Spaccanapoli
- De enige echt pizza

- De weg van de duizend bochten
- Bakermat van de limoncello
- Kleurrijk paradijs voor de kust van Napels
- Onder de rook van de Vesuvius
- Griekse tempels in het groen

Calabrië

- De Kust van de Goden
- De vijf koepels van La Cattolica

Basilicata

- Matera, stad van de Sassi
- Maratea: 44 kerkjes, een enorm Christusbeeld

Puglia

- Barokke bombarie in Lecce
- Het uiterste puntje van Italië
- Ostuni, *la città bianca*
- De mooiste stranden van Italië
- Zie de zon in de zee zakken
- Specchia, schitterend stillevens in de Salento
- Een tapijt van olijfbomen
- Duizenden lichtjes
- Culinaire genieten in een grot
- Gallipoli, mooie stad aan zee
- Vallei vol *trulli*

Sicilië

- Syracuse, de mooiste stad van de antieke wereld
- Val di Noto, bijzondere stadjes vol barokke details
- Kleurrijke trap in Caltagirone
- De Siciliaanse zoutkust
- Favignana, *farfalla favolosa*
- Proef Maria's *cassata* in Erice
- Gouden herinnering aan een Grieks verleden
- De zeldzame schoonheid van Lo Zingaro
- Magnifieke mozaïeken in Monreale
- Stromboli, verstilde sfeer op een vulkanisch eiland
- Het hartvormige meer van Venus

Sardinië

- Eeuwenoude olijfbomen
- 'Not a bit like Italy...'
- Een stukje Ligurië op Sardinië
- De langste processie ter wereld

FILL IN: TORTELLINI
PORK LOIN, BOLOGNA SAUSAGE «MORTADELLA», HAM, PARMESAN CHEESE, SALT, NUTMEG.
FÜLLUNG: SCHWEINELENDEN, «MORTADELLA», SCHINKEN, PARMESAN KÄSE, SALZ, MUSKATNUß.
PRÉPARATION: FILET, MORTADELLE, JAMBON, FROMAGE PARMESAN, SEL, NOIX MUSCADE.
RECETA: LOMO DE CERDO, MORTADELA, JAMÓN, QUESO PARMESANO, SAL, NUEZ MOSCADA.

**TOR
PER IN
FATTI**

(€ 2,000 AL Kg)
INGREDIENTI: SEMOLA DI GRANO DURO,
FARINA 000, UOVA.
CONSERVARE AL FRESCO
CONSUNTIVO SUBITO

NOORD-ITALIË

GRAMIGNA

RTELLINI
NGANNARE I MARITI
I DA VOI !...

TORTELLI
INGREDIENTI: FARINA
SEMOLA DI GRANO
DURUM, UOVA, SAL
E OLIO D'OLIVA

PARADIJSELIJKE NATUUR

In Valle d'Aosta ligt een van Europa's mooiste natuurgebieden, het Parco Nazionale Gran Paradiso. Het park dankt zijn naam aan de 4061 meter hoge Gran Paradiso. Ooit was dit het jachtterrein van de koningen van Savoye. In 1920 werd het een nationaal park – het eerste van heel Italië. Tijdens een wandeling door het park heb je zomaar de kans om een steenbok, een gems of een roofvogel te spotten.

Het dorpje Cogne is de beste uitvalsbasis voor wandelingen door het park. Er zijn tientallen routes, van een korte wandeling naar de waterval van Lillaz (waar het water in drie etappes naar beneden valt) tot een klim naar het bergmeer van Loie, op 2396 meter hoogte. Bezoek zeker ook de beroemde Giardino Alpino Paradisia, vlak bij Valnontey, een tuin waar meer dan 2000 plantensoorten groeien en bloeien.

HET ROME VAN HET NOORDEN

Naast de schitterende natuur mag je Aosta, de hoofdstad van de regio, niet overslaan. De stad werd gesticht in 25 na Christus, als een van de pleisterplaatsen op weg naar het noorden, naar Gallië, en werd vernoemd naar de Romeinse keizer Augustus. Dankzij de vele overblijfselen uit de Romeinse tijd wordt Aosta ook wel 'het Rome van het noorden' genoemd.

Een van de mooiste restanten uit de Romeinse tijd is de Arco d'Agosto, de triomfboog die ter ere van keizer Augustus werd gebouwd. Aan de voet van de boog vind je de restanten van een Romeins amfitheater, waar ooit duizenden mensen konden genieten van gladiatorengevechten. Verderop staat een deel van de Porta Praetoria, de grootste toegangspoort in de tijd van de Romeinen, waardoor je met een beetje verbeeldingskracht zo een paar eeuwen terug in de tijd

stapt. Ook indrukwekkend is de oude Romeinse brug die al sinds de eerste eeuw de oevers van de rivier Buthier verbindt.

De kathedraal van Aosta, die in de elfde eeuw is gebouwd, staat op de plek waar zich vroeger het Romeinse forum bevond. Maar de mooiste kerk is de Sant'Orso, met bijbehorend klooster. In de crypte worden de resten van de beschermheilige van de stad bewaard. Bewonder de fresco's die dateren uit de middeleeuwen, toen Aosta een drukbezocht religieus centrum was.

In de buurt van Aosta schitteren de kastelen van Fénis, Verrès, Châtillon en Issogne. Vooral dit laatste kasteel, op de rechteroever van de rivier Dora Baltea, is een bezoek meer dan waard. Het interieur is prachtig versierd met fresco's en buiten staat een fontein in de vorm van een granaatappelboom, een fotogeniek stukje van het *castello*.

CHOCOLADE- PARADIJS TURIJN

Turiijn was ooit de hoofdstad van Italië. De grandeur van toen is nog altijd te voelen als je door de straten van de stad wandelt, langs de statige *palazzi* en grootse pleinen. Het hart van Turiijn is Piazza San Carlo, door de inwoners van Turiijn ook wel 'Il Salone' (de salon of de huiskamer) genoemd. Hier gaan ze naartoe voor een kopje koffie of een *aperitivo*, of gewoon voor een praatje tijdens de dagelijkse *passeggiata*, wandeling.

Wie dol is op chocolade moet zeker naar Turiijn. Op bijna elke hoek van de straat zijn er *pasticcerie* en chocolatiers die de mooiste creaties van chocolade maken. Onder de *portici* van Piazza San Carlo verkoopt Pasticceria Stratta bijvoorbeeld naast chocolade en gebakjes ook de beroemde *marrons glacés*; heerlijk zoete gekonfijte kastanjes. Proef ook van de *gianduiotti*, chocolaatjes in de vorm van een langwerpige piramide. Het recept zou per ongeluk zijn ontdekt ten tijde van de Franse cacaoboycot. Ook aan het hof van Turiijn was er een tekort aan cacao en de kok moest daar iets op bedenken. Hij mengde cacao met fijn gemalen hazelnoten – een nieuwe lekkernij was geboren!

Nog meer chocolade proef je met een glas *bicerin*, gemaakt van koffie, chocolade, melk en room. Bicerin betekent 'klein glaasje', maar vergis je niet! Dit drankje wordt meestal geserveerd in een kelkachtig glas. De Franse schrijver Alexandre Dumas was een groot fan van deze drank. Tijdens zijn bezoek aan Turiijn in 1852 tekende hij op: '*Parmi les belles et bonnes choses remarquées à Turin, je n'oublierai jamais le bicerin.*' (Van alle mooie en goede dingen die ik in Turiijn heb gezien, zal ik de bicerin nooit vergeten.) Caffè al Bicerin (Piazza della Consolata 5) is de perfecte plek om van dit opwarmertje te genieten.

BAROLO, WIJN VAN KONINGEN

Liefhebbers van rode wijn komen in de Langhe, een schitterende wijnstreek in Piemonte, meer dan aan hun trekken. De grote trots van deze streek zijn onder andere Barbera, Barbaresco en Barolo. Stevige, krachtige wijnen die prima passen bij de mistige winteravonden in de streek. Hoewel al deze wijnen bijzonder zijn, steekt de Barolo er met kop en schouders bovenuit. Hij wordt niet voor niets 'koning van de wijnen en wijn van koningen' genoemd. Op tal van plekken kun je Barolo proeven, maar er is meer. Zo kun je in het imposante Castello Falletti in het plaatsje Barolo naar het Museo del Vino, waar je ziet hoe de eerste Barolo-wijnen werden gemaakt. Ook leuk is het museum gewijd aan een verbazingwekkende verzameling bizarre kurkentrekkers, eveneens in Barolo.

Even ten noorden van Barolo ligt La Morra, beroemd vanwege het weidse uitzicht dat het grote plein over de wijnvelden en heuvels biedt. Daaraan

dankt het dorpje de bijnaam 'Venus van de Langhe'. Wie nog niet genoeg heeft van wijnmusea, bezoekt bij La Morra het Museo Ratti dei Vini. Een voormalige abdij biedt nu onderdak aan heilige wijnstukken, van persen en vaten tot statuten voor het verbouwen en verkopen van wijn.

Liever met je neus in de druiven dan in de wijn? Je kunt vrij door de meeste Barolo-wijngaarden wandelen. Er zijn verschillende wijnroutes uitgezet, allemaal goed gemarkeerd en met voldoende mogelijkheid om te proeven.

Op het landgoed waar de familie Ceretto de druiven voor haar Barolo's laat rijpen, staat een bijzondere kapel. Dit met felle kleuren beschilderde gebouwtje is een creatie van Sol LeWitt en David Tremlett, die de bakstenen muren omtoverden tot een vrolijke eyecatcher. Het verhaal gaat dat de kunstenaars als vergoeding geen geld kregen, maar elke week een fles Barolo, tot aan hun dood.

